

Unele considerații privind geții din Dobrogea în secolele VI—IV î.e.n.

CONSTANTIN PREDĂ

Cercetarea arheologică românească din ultimele trei decenii avea să aducă contribuții esențiale în lămurirea unor probleme de bază ale istoriei vechi a patriei noastre. Dacă noi avem astăzi viziuni noi și mult mai complete privind evoluția diferitelor comunități primitive din spațiul carpato-danubian și pontic, istoria și cultura tracilor și a geto-dacilor, a continuității daco-romane și a procesului de formare a poporului român, aceasta se datorează aproape exclusiv cercetărilor arheologice. Apreciind la justa lor valoare toate aceste rezultate am putea constata că s-au realizat progrese cu totul remarcabile și că s-a obținut un câștig imens în toate compartimentele principale ale istoriei vechi a României.

Printre problemele importante care au beneficiat din plin de pe urma rezultatelor arheologice se numără și aceea a începuturilor istoriei și civilizației geto-dacilor. Limitată și confundată îndeobște cu apariția primelor manifestări culturale de tip Latène, faza de început a civilizației și istoriei geto-dacilor este concepută astăzi ca un proces ale cărui rădăcini pot fi urmărite până adinec în epoca primului fier. Astăzi este binecunoscută și unanim acceptată părerea potrivit căreia începuturile civilizației geto-dacice ating nivelul secolelor VIII—VII î.e.n., fiind identificate cu aspectele culturale hallstattiene de tip Basarabi și Ferigile-Birsești¹, continuate și completate în secolele VI—V î.e.n., în regiunea Dunării de Jos și a teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră de aspectele Alexandria și Tariverde-Beidaud.

Din numărul mare și variat de descoperiri din această perioadă, ca și din problematica pe care o pun, am dori să ne ocupăm în cele ce urmează de importanța istorică a grupei de descoperiri getice timpurii din jumătatea nordică a Dobrogei, cunoscută prin cercetările mai vechi de la Tariverde și Șarinasuf și cele mai noi de la Beidaud, Vișina și Babadag. Prin natura lor, aceste descoperiri se pot constitui acum ca un aspect cultural getic timpuriu, specific teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră, strâns înrudit cu descoperirile de tip Alexandria, din Muntenia, și Curteni, din Moldova.

Extinderea cercetărilor arheologice în teritoriul histrian a dus la descoperirea importante așezări de la Tariverde², care venea să pună într-o nouă lumină raporturile dintre greci și autohtoni și să deschidă noi și deosebit de valoroase perspective în direcția cunoașterii culturii getice timpurii din zona Dunării de Jos. Prezența ceramicii locale lucrată cu mina, a vaselor cenușii lucrate la roată și a produselor ceramice grecești, amfore și vase de lux, datind aproximativ între al doilea sfert al secolului al VI-lea și începutul secolului al V-lea î.e.n., toate găsite la un loc în straturi de cultură și în complexe închise, locuințe, bordeie și gropi frumos amenajate, puneau pentru prima dată

¹ A. Vulpe, *Necropola hallstattiiană de la Ferigile*, București, 1967; idem, *Dacia*, N. S., 21, 1977, p. 81—111; S. Morintz, *Dacia*, N. S., 1, 1957, p. 117—132.

² D. Popescu, *SCIV*, 4, 1953, 1—2, p. 129—135; I. Vulpe, *SCIV*, 5, 1954, 1—2, p. 100—108; D. Berciu și C. Preda, *Materiale*, 7, 1961, p. 273—281; C. Preda, *Pontica*, 5, 1972, p. 77—88.

pe specialiști în fața unor noi probleme ce așteptau răspunsuri pe măsura importanței descoperirilor respective. Nu ne referim aici la dovezile directe ale împletirii intereselor majore, ale raporturilor economice dintre geții din hinterland și grecii din orașul Histria, ci în mod special la consecințele pe care le-au avut aceste raporturi asupra dezvoltării civilizației locale tradiționale. Felul în care au apărut imbinat elementele culturale autohtone cu cele de import, întotdeauna împreună, au venit să demonstreze că cei care au manevrat și utilizat în principal toate aceste bunuri culturale nu puteau fi alții decât geții din teritoriul dobrogean. Fără a exclude prezența unor reprezentanți ai intereselor Histriei în acest centru de schimburi greco-autohtone, cei care dominau etnic în mod cu totul autoritar nu erau alții decât localnicii geți. Tipurile de locuință, bordeie sau de suprafață, singurele în întreaga așezare, ceramica autohtonă lucrată cu mina, nelipsită din toate complexele arheologice cercetate, indică o prezență getică mai mult decât masivă ³.

Dificultăți serioase și neclarități s-au ivit în atribuirea etnică a ceramicii cenușii lucrate la roată. S-a înclinat mai mult, sau mai exact spus, s-a opinat aproape unanim pentru originea ei grecească. Se pornea de la premisa, ce se va dovedi cu timpul cu totul greșită, că geții nu puteau să fi trecut la folosirea roții olarului la o dată așa de timpurie. Descoperirea unor complexe arheologice similare în jumătatea de nord a Dobrogei, ca și a unor produse ceramice similare sau înrudite ca tehnică și la nord de Dunăre, datînd, în mare, din aceeași perioadă de timp, au demonstrat că lumea geto-dacă, și în special cea din regiunile extracarpătice, a început, desigur în proporții reduse, să producă ceramică la roată, de regulă din pastă cenușie fină. În aceste condiții a trebuit și trebuie în continuare să se revizuiască opinia potrivit căreia întreaga cantitate de produse ceramice cenușii din așezările locale din secolele VI—IV î.e.n. din Dobrogea și din stînga Dunării ar reprezenta importuri grecești. O astfel de revizuire s-a impus în ultimul timp și datorită extinderii procesului de lucrare la roată a unei asemenea ceramică în secolul al IV-lea î.e.n., prezentă în cantități însemnate în necropolele getice de tip Murighiol-Enisala ⁴ și a așezărilor de genul celor de la Zimnicea ⁵ și din seria cetăților de genul celor de la Cotnari și Moșna din Moldova ⁶. Este adevărat că tehnica și multe din tipurile de vase, dar nu așa de multe pe cît s-a încercat să se demonstreze în ultima vreme, sînt de origine grecească și sud tragică, numai că nu trebuie făcută confuzie între origine, respectiv atribuire etnică, și influență culturală ⁷. Judecînd în funcție de datele oferite de descoperirile arheologice din întreg spațiul carpato-danubian și pontic, referitoare la ceramica cenușie lucrată la roată din secolele VI—IV, rezultă că, dacă nu în întregime, sigur în cea mai mare parte a ei, se dovedește a fi de origine locală geto-dacică, realizată sub influență directă grecească, în zona pontică, și indirectă, prin intermediul tracilor sudici, în regiunea dintre Dunăre și Carpați. Apariția unei ceramică similare și în grupul cultural Vekerzug ⁸ nu face decât să întărească o asemenea concluzie și considerăm, în general, că ceramica cenușie poate fi socotită un produs specific ramurei de nord a marelui neam al tracilor. Semnificativ în această privință este și împrejurarea că tehnica ceramicii cenușii se dezvoltă și se răspîndește în toată lumea geto-dacică, menținîndu-se pînă după retragerea aureliană din Dacia.

Revenind cu discuția noastră la situația din Dobrogea, se constată că descoperirile de la Tariverde nu sînt singurele de acest fel și că ele se încadrează în ultimă instanță într-un facies cultural local getic ce se conturează din ce în ce mai bine în părțile de nord ale ținutului dintre Dunăre și Marea Neagră. Descoperiri similare se înregistrează, odată cu reorganizarea cercetării arheologice românești de după 1949, în sectorul *extramuros* de pe platoul de vest al orașului Histria ⁹. Săpăturile efectuate aici au dus la identificarea unei bogate locuiri din secolele VI—V î.e.n., cu bordeie și locuințe de suprafață, în care s-au găsit combinate aceleași categorii ceramice ca și la Tariverde. În bună măsură, în acest sector periferic al cetății trebuie să fi locuit acei *mixheleni*, populație indigenă stabilită în preajma cetății, ce va învăța treptat limba grecească și va prelua elemente specifice civilizației elene.

³ C. Preda, *op. cit.*, p. 77—88.

⁴ E. Bujor, *Dacia*, N. S., 2, 1958, p. 125—141; G. Simion, *Peuce*, 2, 1971, p. 63—128 și 6, 1977, p. 49—72.

⁵ I. Nestor, *SCIV*, 1, 1950, 1, p. 93—102; Al. Alexandrescu, *Thraco-Dacia*, 1, 1976, p. 131—141; idem, *Dacia*, N. S., 24, 1980, p. 19—126.

⁶ A. Florescu și Gh. Melinte, *SCIV*, 19, 1968, 1, p. 129—

134; idem, *Carpica*, 4, 1971, p. 129—132; A. Florescu și S. Rață, *Studii și Materiale*, Suceava, 1969, p. 9—21.

⁷ P. Alexandrescu, *Dacia*, N. S., 21, 1977.

⁸ M. Parducz, *ActaArchHung*, 2, 1952, p. 143; 4, 1951, p. 25; 6, 1955, p. 1; 17, 1965, p. 137; 18, 1966, p. 34.

⁹ Em. Condurachi, S. Dimitriu, *Histria*, I, București, 1954, p. 205—231; S. Dimitriu, *Histria*, II București, 1966, p. 21—131; M. Coja, P. Dupont, *Histria*, V, București, 1979.

Unele descoperiri și observații similare s-au făcut ceva mai tirziu și în necropola tumulară a orașului¹⁰, ca și în cea plană din satul Histria¹¹. Prin intermediul acestei populații în principal trebuie să se fi răspîndit și intensificat relațiile cu geții de la distanță mai mare de oraș și să se fi difuzat mărfurile și influența grecească și chiar produsele proprii în hinterland.

Săpăturile efectuate relativ recent la Sarinasuf (jud. Tulcea), ale căror rezultate au rămas încă inedite, au scos la iveală materiale arheologice similare celor de la Tariverde, o pondere ceva mai mare avînd produsele ceramice autohtone¹². Una dintre cele mai de seamă descoperiri, privînd în mare măsură și problema de care ne ocupăm, o reprezintă așezarea cu dublă fortificație de val și șanț de apărare de la Beidaud, cercetată de un colectiv al Muzeului tulcean condus de Gavrilă Simion. Ridicată într-o etapă anterioară epocii de care ne ocupăm, cetatea de la Beidaud este în funcție și în secolul al VI-lea î.e.n., avînd și o fază de locuire de tip Tariverde. Aici se dovedește a fi fost unul din principalele centre ale puterii getice timpurii, poate cel mai însemnat din această perioadă¹³.

În vremea din urmă, alte două descoperiri, datorate aceluiași colectiv al muzeului de istorie tulcean, vin să se adauge celor cunoscute anterior. Este vorba mai întîi de așezarea de la Vișina¹⁴ (jud. Tulcea), în care s-au dezvelit citeva bordeie, cu materiale arheologice similare celor de la Tariverde. Și aici apar imbinat tipuri de vase locale lucrate cu mina, vase cenușii lucrate la roată și ceramică grecească de lux și amfore. De un interes cu totul deosebit se dovedește tezaurul cu cele peste 669 vîrfuri de săgeți-monedă găsit în cuprinsul așezării. Un tezaur de astfel de proporții, aparținînd desigur obștii așezării, este o dovadă a potențialului economic de care dispuneau geții din această zonă și a raporturilor strînse pe care le întrețineau cu orașul Histria. Urmează apoi o descoperire similară, dar de mai mici proporții, făcută la Babadag¹⁵. Aceasta constă în resturile a citorva bordeie cu tipuri ceramice de genul celor de la Vișina și de la Tariverde.

Desigur, asemenea complexe arheologice trebuie să fie în număr mult mai mare, dar și numai pe baza celor cunoscute pînă în prezent se pot formula citeva considerații de ordin general arheologic și istoric ce, credem noi, merită toată atenția. Din prezentarea descoperirilor rezultă că acestea se grupează oarecum în jumătatea de nord a Dobrogei, începînd din zona Histriei și pînă în apropiere de gurile Dunării. S-ar putea astfel vorbi nu numai de o unitate culturală, ci și de una teritorială. Ele se constituie și se delimitează clar ca un aspect cultural getic, specific zonei nordice a teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră.

Fără îndoială că nu este vorba de ceva izolat, lipsit de legături cu cultura geto-dacică nord-danubiană a acestei perioade. Particularitatea sa constă de fapt mai mult în laturile neesențiale și formale, concretizate în imbinarea elementelor de cultură locală cu cele de import grecești, precum și în puternica influență elenă, mult mai pregnantă aici decît în regiunile nord-dunărene. Unitatea culturală și regională de care vorbeam mai sus și particularitatea acestui aspect arheologic, pe care l-am putea numi de tip Tariverde-Beidaud, pot constitui suficiente argumente pe temeiul cărora s-ar putea identifica și delimita formațiunea politică getică, creatoare și purtătoare a acestui fațes cultural. Identitatea descoperirilor și a situațiilor arheologice la care ne-am referit indică destul de limpede existența unei unități politice, care se arată a fi în egală măsură bine încheată și evoluată pe plan economic. Interesant se dovedește din acest punct de vedere importul masiv de produse grecești, din rîndul cărora impresionează tezaururile de vîrfuri de săgeți-monedă, care aparțin acestui complex cultural. În cuprinsul ariei de răspîndire a descoperirilor de tip Tariverde-Beidaud s-au mai descoperit, în afara tezaurului de la Vișina, și alte depozite, nu mai puțin însemnate, la Jurilovca¹⁶ și Enisala¹⁷.

Un număr așa de impresionant de vîrfuri de săgeți-monedă, precum și ceramica grecească, aflată în cantități de asemenea însemnate, presupune existența unor relații de schimb intense ce se stabiliseră între geții nord-dobrogeni, constituiți într-o uniune de triburi, și coloniile vest-pon-tice, Histria în mod special. Volumul importurilor presupune automat și un potențial economic local la fel de însemnat, constînd în cantități importante de produse, cereale în primul rînd, pe care geții

¹⁰ P. Alexandrescu, *Histria*, II, p. 137—204.

¹¹ Vl. Zirra, *Materiale*, 9, 1970, p. 213—220.

¹² Săpături efectuate de P. Alexandrescu, ale căror rezultate sînt încă inedite.

¹³ G. Simion și E. Iăzurea, rapoarte preliminare la sesiunile anuale de la Oradea și Tulcea, 1979—1980.

¹⁴ M. Mănușu-Adameșteanu, comunicare la sesiunea Muzeului de istorie națională și arheologie — Constanța

1980; raport preliminar la sesiunea de la Tulcea, 1980, cf. și *Dacia*, N. S., 21, 1980, p. 370, și mai ales *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 157—160.

¹⁵ Irina și E. Oberländer-Tirnovceanu, comunicare la sesiunea arheologică anuală de la Tulcea, 1980.

¹⁶ Gh. Pocnaru-Bordea și E. Oberländer-Tirnovceanu, *Actes du IIe Congrès Int. de Thracologie*, 2, București, 1980, p. 141—150.

¹⁷ A. Aricescu, *SCN*, 6, 1975, p. 17—24.

le livrau piețelor sclavagiste vest-pontice. Situația de la Tariverde poate ilustra și mai concret natura și volumul schimburilor greco-băștinașe. Avem în vedere, pe lângă celelalte descoperiri arheologice grecești, ceramică, virfuri de săgeți etc., numărul extrem de mare de gropi de provizii, care dau așezării de aici caracterul unui centru comercial de o deosebită însemnătate economică, unde se împleteau deopotrivă interesele geților localnici cu ale grecilor din colonii.

Puterea economică, am adăuga noi, și cea politică a geților, pot explica indirect ridicarea Histriei în a doua jumătate a secolului al VI-lea și în prima parte a secolului al V-lea î.e.n. la una din cele mai de seamă etape de dezvoltare economică din istoria sa. În acest timp orașul reușește să domine întreg comerțul vest și nord pontic, impunându-se deopotrivă și în relațiile de schimb cu autohtonii. La adăpostul protecției politice a uniunii getice nord-dobrogene, Histria devine principalul centru economic în lumea grecească vest-pontică. La această dată se dovedește astfel că geții pontici reprezentau singura forță politică din zonă, care a putut să-i asigure Histriei liniștea și siguranța necesară avântului economic din secolele VI — V î.e.n., bine ilustrat în descoperirile arheologice și numismatice ¹⁸.

Din cele înfățișate mai sus rezultă că putem vorbi, fie și numai pe temeiul arheologic, de o uniune de triburi getice în partea de nord a Dobrogei, în a doua jumătate a secolului al VI-lea și la începutul secolului al V-lea î.e.n. Datele arheologice sînt confirmate și întregite de izvoarele scrise, pe baza cărora s-a vorbit deseori de existența în Dobrogea, către sfîrșitul secolului al VI-lea î.e.n., a unei formațiuni politice getice de tipul uniunilor de triburi. Avem în vedere binecunoscutul pasaj din cartea a IV-a a *Istoriilor* lui Herodot, referitor la campania întreprinsă în 514 — 513 î.e.n. de armata persană condusă de Darius împotriva sciților nord-pontici. Marele istoric ne informează că „înainte de a ajunge la Istru (Darius) birui mai întii pe geți, care se cred nemuritori” ¹⁹.

Pornind de la aceste prețioase informații s-a subliniat, pe bună dreptate, faptul că unei armate instruite și înarmate ca aceea a lui Darius nu i se putea opune decît o formațiune politică bine organizată și unitară care să poată să justifice îndrăzneala getică de care vorbește Herodot. În această vreme, luînd în considerație rezultatele cercetărilor arheologice, cei ce se puteau opune înaintării armatei persane în Dobrogea nu puteau fi alții decît geții identificați prin aspectul cultural de tip Tariverde-Beidaud, care stăpîneau întreaga parte nordică a teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră, ca o unitate politică și economică demnă de remarcat. Identificînd pe geții care au opus rezistență armatei persane cu aspectul cultural menționat, nu facem decît să aducem o confirmare în plus a localizării uniunii de triburi getice nord-dobrogene și a zonei unde geții organizaseră încercarea de rezistență antipersană. O asemenea localizare pe baze arheologice își găsește confirmarea și la Herodot, de unde se poate deduce că evenimentul nu avusese loc mult prea departe la sud de Istru. În același cadru se înscriu și unele observații arheologice de la Histria potrivit cărora orașul ar fi avut de suferit de pe urma deplasării armatei persane ²⁰. Dacă într-adevăr Histria a cunoscut un dezastru în asemenea împrejurări, înseamnă că cetatea a adoptat aceeași poziție ca și geții din teritoriu cu care aveau interese comune, strînse, economice și politice. În ce măsură s-ar putea vorbi și de o eventuală acțiune unitară geto-histrieană este mai greu de știut, deși comunitatea de interese la care ne refeream nu exclude cituși de puțin o astfel de posibilitate.

Pe aceste temeuri etno-culturale de tip Tariverde-Beidaud din secolele VI—V î.e.n., se va dezvolta în secolul al IV-lea și prima parte a secolului al III-lea, pe o arie mai vastă, aspectul cultural getic de tip Murighiol-Enisala-Satu Nou. Ceva mai bine cunoscut și răspîndit pe întreg teritoriul getic dintre Dunăre și Marea Neagră, începînd de la Gurile Dunării și pînă în zona Varnei, dar cu ramificații și legături strînse genetice și în stînga Dunării, noul aspect cultural, cunoscut aproape exclusiv pe baza cercetărilor a o serie de necropole, păstrează principalele elemente tradiționale, reprezentate atît de ceramica lucrată cu mina, de tipuri noi, evaluate, cît și de ceramica cenușie lucrată la roată, derivînd și continuînd în tehnică și forme pe cea din secolele anterioare. Tipuri de vase aparținînd ambelor categorii ceramice încep să se întilnească în mod curent în așezările și necropolele din mediul geto-dacic nord-danubian, de genul celor descoperite la Zimnicea ²¹,

¹⁸ Em. Condurachi, *Histria*, I, București, 1954; D. M. Pippidi, *Din istoria Dobrogei*, I, București, 1965, p. 139 și urm.; C. Preda, *Histria*, 3, București, 1973.

¹⁹ Herodot, IV, 93.

²⁰ Em. Condurachi, în *Omagiul lui C. Daicovicu*, București, 1960, p. 114; cf. și D. M. Pippidi, *op. cit.*, I, p. 162.

²¹ Cf. nota 5.

Brăilița²², Poiana²³, Bunești²⁴, Cotnari²⁵, Slobozia²⁶ etc. Chiar dacă aspectul Murighiol nu se manifestă întocmai sub toate aspectele sale și în nordul Dunării, important este faptul că între cele două zone se constată prezența elementelor comune, de bază, etnice și culturale, mult mai strinse și mai bine reprezentate ca în secolele anterioare.

După cum o dovedesc descoperirile arheologice, aspectul cultural de tip Murighiol rămâne în ultimă instanță o latură caracteristică, în primul rînd a geților dobrogeni. Aceasta s-ar putea explica, desigur, pe de o parte prin avîntul luat de economia și cultura locală în secolul VI—V î.e.n., iar pe de alta prin influența pe care continuă s-o exercite raporturile greco-băștinașe asupra ritmului de dezvoltare a populației getice dintre Dunăre și Marea Neagră. Aceleași motive pot explica și împrejurarea că cele mai importante, am spune chiar că cele mai reprezentative descoperiri arheologice ale acestei culturi le găsim concentrate în părțile de nord ale Dobrogei. Avem în vedere, pe lângă descoperirea eponimă de la Murighiol²⁷, marea necropolă de la Enisala²⁸, la care s-ar mai putea adăuga și cele de la Telița²⁹ și Nuntași³⁰. Acestor vestigii li se alătură desigur și marea cetate de la Beștepe³¹, aparținînd foarte probabil aceleiași perioade, și bogatul inventar al unui șef militar get de la Agighiol³². Concentrarea acestor importante valori culturale, documentate în părțile de nord ale Dobrogei, se înscriu pe linia tradiției arheologice și literare a secolelor VI—V, perioadă în care s-a văzut că geții nord-dobrogeni se aflau constituiți într-o formațiune politică unio-nal-tribală, suficient de bine organizată. Aceeași formațiune politică, ridicată, după toate aparențele, la un nivel superior de dezvoltare, o avem documentată în secolul al IV-lea și în prima parte a secolului al III-lea î.e.n., prin descoperirile arheologice de tip Murighiol, Agighiol și Beștepe. Un argument în plus în sprijinul unei astfel de concluzii ni-l oferă și izvoarele scrise. Ne referim la cunoscuta informație transmisă de Trogus-Pompeius-Justinus³³, cu privire la ciocnirea dintre sciții conduși de Ateas și acel anonim, „rex Histrianorum”. În ceea ce ne privește noi sintem convinși că dinastul al cărui nume este trecut sub tăcere de izvor nu poate fi decît șeful uniunii de triburi a geților de la Istru, respectiv a celor din Dobrogea septentrională din a doua jumătate a secolului al IV-lea î.e.n.³⁴. O asemenea localizare și precizare etnică este în deplină concordanță cu întreaga situație politică și etno-culturală dintre Dunăre și Marea Neagră. Contextul istorico-politic ce se degajă din informația scrisă amintită și documentația arheologică invocată aici nu lasă loc unei alte interpretări. Încercarea recentă de a vedea în „rex Histrianorum” un dinast al triballilor se dovedește cu totul lipsită de teme și chiar mai mult decît hazardată³⁵. Nimic din datele de care dispunem nu îngăduie o astfel de interpretare. Dimpotrivă, în lumina tuturor acestor informații se poate afirma că uniunea getică nord-dobrogeană continua și în a doua jumătate a secolului al IV-lea î.e.n. să se afle în raporturi dintre cele mai bune cu Histria, căreia i se acorda și acum protecție politică. Interesele comune ale geților, și ale orașului de pe malul lacului Sinoe erau fără îndoială serios amenințate de încercarea de pătrundere a sciților la sud de Dunăre. Reacția promptă a geților conduși de „rex Histrianorum”, sprijiniți, după opinia noastră, și de Histria, apare ca firească și necesară.

Intervenția lui Filip al II-lea în acest conflict, soldată în ultimă instanță cu înfrîngerea sciților lui Ateas, va avea drept urmări imediate extinderea sferei de influență economică și politică a Macedoniei spre nord pînă în regiunea vest-pontică. Evenimentele ulterioare, din vremea lui Ale-

²² N. Harțușche, F. Anastasiu, *Brăilița — Așezări și cimitire omenști datînd din epoca neolitică și pînă în pragul orînduirii feudale*, Brăila, 1968, p. 1—37.

²³ R. Vulpe, SCIV, 2, 1951, 1, p. 181—191; 3, 1952, p. 191—209; Dacia, N. S., 1, 1957, p. 143—164.

²⁴ Violeta Bazargiuc, *Materiale*, Oradea, 1979, p. 127—131 și comunicare la sesiunea anuală de arheologie de la Tulcea, 1980, publicată în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 161—177.

²⁵ A se vedea nota 6.

²⁶ C. Buzdugan, *Carpica*, 1, 1968, p. 77—94.

²⁷ E. Bujor, SCIV, 6, 1955, 3—4, p. 571—580; 7, 1956, 3—4, p. 243—252; *Materiale*, 3, 1957, p. 247—254; 5, 1959, p. 373—378; 6, 1959, p. 325—330; 7, 1961, p. 297—300; Dacia, N. S., 2, 1958, p. 125—141; Peuce, 2, 1971, p. 131—134.

²⁸ G. Simion, Peuce, 2, 1971, p. 63—128; 6, 1977, p. 49—72; Thracia, 3, 1974, p. 291—304.

²⁹ G. Simion și Gh. Cantacuzino, *Materiale*, 5, 1962, p. 373—382; G. Simion, Peuce, 6, 1977, p. 49—72.

³⁰ A. Rădulescu, SCIV, 12, 1961, 2, p. 387—397.

³¹ G. Simion, *Posebna Izdanja*, Kniga, 24, Sarajevo, 1975, p. 237—248; idem, *Thraco-Dacia*, 1, 1976, p. 158 și Peuce, 6, 1977, p. 31—47.

³² D. Berciu, *Arta Iraco-getică*, București, 1969; p. 33 și urm. idem, *Contribution à l'étude de l'art thraco-gète*, București, 1974.

³³ Trogus-Pompeius, la Justinus, IX, 2, 1.

³⁴ D. Berciu, *Din istoria Dobrogei*, 1, București, 1965, p. 130.

³⁵ Opinie susținută de V. Iliescu la sesiunea de comunicări a Institutului de arheologie din primăvara anului 1980.

xandru cel Mare ³⁶ și Lysimach ³⁷, nu fac decît să sporească și să întărească poziția Macedoniei la Dunăre și Marea Neagră, fapt ce va dăuna raporturilor tradiționale ale geților cu Histria. Orașul grecesc se vede pus în situația de a accepta protecția Macedoniei, una din cele mai mari forțe politice ale acelor timpuri. În același timp, după cum o dovedesc descoperirile arheologice și unele informații scrise, încep să se afirme din ce în ce mai mult, atît pe plan economic, cît și politic, geții nord-dunăreni, constituiți și ei în formațiuni politice de genul uniunilor de triburi. Forța acestora crește treptat, pe măsura ce statul macedonean se destramă, iar puterea regatelor elenistice slăbește. Forța și unitatea economică și politică a geților dobrogeni este și ea serios afectată de evenimentele legate de expansiunea macedoneană, încît nu va mai reuși să recîștige întietatea în relațiile cu coloniile grecești. Numai așa ne explicăm faptul că după mijlocul secolului al III-lea î.e.n., Histria caută și găsește noi protectori, de data aceasta în geții nord-dunăreni, conduși de regi ca Zalmodegikos ³⁸ și Rhemaxos ³⁹.

Considérations sur les Gètes de la Dobroudja aux VIe—IVe siècles av.n.è.

RÉSUMÉ

Les récentes découvertes archéologiques faites à Beidaud, Vișina et Babadag (dép. de Tulcea) datant du VIe siècle et de la première partie du Ve siècle av. n. è., associées aux découvertes antérieures de Tariverde et de Sarinasuf, se constituent en un horizon culturel spécifique pour les Gètes établis entre le Danube et la mer Noire. Elles prouvent que dès cette époque les Gètes de la Dobroudja du nord étaient groupés en une formation politique du type des unions tribales, capable de s'opposer à l'avance de l'armée de Darius en 514—513 av. n.è.

Cette formation politique gète, qui va se développer et s'étendre au IVe siècle, a entretenu des relations politiques et culturelles avec les cités grecques de la côte occidentale du Pont Euxin, notamment avec Histria. Selon toute probabilité, c'est à la faveur de la protection politique des Gètes qu'Histria est parvenue à devenir, du VIe au IVe siècle, le centre commercial le plus important de toute la zone ouest et nord de la mer Noire.

³⁶ Arian, *Anabasis*, I, 3, 5; Curtius Rufus, X, 1, 44.

³⁷ Diodor din Sicilia, XIX, 73, 1; XXXI, 14.

³⁸ D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României*, ed. a II-a, București, 1967, p. 167—185.

³⁹ *Ibidem*, p. 186—221.